

ZDZISŁAW JEDYNAK
zdzislawjedynak@wp.pl
<https://orcid.org/0000-0001-5500-4365>
Charsznica

Bielscy z Zabrze i Rudy – krewni polskich kronikarzy Marcina i Joachima Bielskich na Górnym Śląsku

Abstrakt

Przedstawiona tu rodzina o nazwisku Bielski osiadła w Zabrzu. Ich pierwszym przedstawicielem był Aleksander, dworzanin Karola Ferdynanda, biskupa wrocławskiego, syna króla Zygmunta III Wazy. Od średniowiecza Zabrze, Biskupice, Zaborze i Ruda należały do dóbr biskupów wrocławskich, którzy mieli swój zarząd w Ujeździe koło Strzelec (Opolskich). Majątki te były jednak zarządzane przez różne rodziny szlacheckie. Aleksander z Białej Bielski został właścicielem Zabrze i Rudy, gdyż był mężem córki poprzedniego właściciela Piotra Konieckiego – Marianny. Nabył te dobra od Gierałtowskich w 1640 roku. Identyfikacja herbu Bielskich jako Prawdzic na podstawie dokumentów z Archiwum Państwowego w Katowicach pozwala połączyć zabrzańską rodzinę Bielskich z rodziną Bielskich z Białej koło Pajęczna w dawnym województwie sieradzkim, w południowo-wschodniej Wielkopolsce, która używała właśnie tego herbu. Herb ten przedstawia lwa wychylającego się z murów miejskich. Do tej samej rodziny należeli również dwaj autorzy *Kroniki polskiej* Marcin i jego syn Joachim Bielscy, która została wydana w Krakowie w 1597 roku.

Słowa kluczowe: Biała k. Pajęczna, Aleksander Bielski, Marianna Bielska z d. Koniecka, herb Prawdzic, biskup wrocławski Karol Ferdynand, Ruda Śląska, Zabrze

Bielski von Zabrze und Rudy – Die Verwandten der polnischen Chronisten Marcin und Joachim Bielski in Oberschlesien

Die hier vorgestellte Familie mit dem Nachnamen Bielski ließ sich in Zabrze nieder. Ihr erster Vertreter war Alexander, ein Höfling von Karl Ferdinand, Bischof von Breslau, Sohn von König Sigismund III. Wasa. Seit dem Mittelalter gehörten Zabrze, Biskupitz, Zaborze und Ruda zu den Ländereien der Breslauer Bischöfe, die ihre Verwaltung in Ujest bei Groß Strehlitz hatten. Diese Güter wurden jedoch von verschiedenen Adelsfamilien (darunter die Familie Bielski) verwaltet. Alexander Bielski erwarb diese Güter im Jahr 1640 von der Familie Gierałtowski. Die Identifizierung des Bielski-Wappens als Prawdzic (polnisches Adelswappen) auf der Grundlage von Dokumenten aus dem Staatsarchiv in Katowice Kattowitz ermöglicht die Verbindung der Bielski-Familie von Zabrze mit der Bielski-Familie aus Biała

bei Pajęczno in der ehemaligen Woiwodschaft Sieradz im Südosten Großpolens, die genau dieses Wappen verwendete. Dieses Wappen zeigt einen Löwen, der aus der Stadtmauer herausragt. Zur gleichen Familie gehörten auch zwei Autoren der Chronik von Polen – Marcin und sein Sohn Joachim Bielski – die 1597 in Krakau veröffentlicht wurde.

Schlüsselbegriffe: Biała bei Pajęczno, Aleksander Bielski, Marianna Bielski geb. Koniecka, Prawdzic-Wappen, Karol Ferdynand Bischof von Breslau, Ruda Śląska, Zabrze

The Bielskis of Zabrze and Ruda – Relatives of the Polish chroniclers

Marcin and Joachim Bielski in Upper Silesia

The family with the surname Bielski settled in Zabrze. Their first representative was Aleksander, a courtier of Charles Ferdinand, Bishop of Wrocław, son of King Sigismund III. Vasa. From the Middle Ages Zabrze, Biskupice, Zaborze and Ruda belonged to the estates of the Bishops of Wrocław, who had their administration in Ujazd near Strzelce (Opolskie). However, these lands were administered by various noble families (including the Bielskis). Aleksander Bielski acquired these lands from the Gierałtowski family in 1640. The identification of the Bielski coat-of-arms as Prawdzic on the basis of documents from the State Archives in Katowice allows us to link the Bielski family of Zabrze with the Bielski family of Biała near Pajęczno in the former Sieradz Voivodeship, south-eastern Greater Poland, which used this very coat-of-arms. This coat of arms shows a lion leaning out of the town wall. The same family also included two authors of the Chronicle of Poland, Marcin and his son Joachim Bielski, which was published in Kraków in 1597.

Keywords: Biała near Pajęczno, Aleksander Bielski, Marianna Bielski née Koniecka, Prawdzic Coat of Arms, Karol Ferdynand Bishop of Wrocław, Ruda Śląska, Zabrze

Na Górnym Śląsku były trzy rody o nazwisku Bielski. Pierwszy z nich wywodził się z Bilé koło Hulczyna (w księstwie raciborskim, a obecnie w Czechach). Josef Pilnáček¹, autor niezwykle dokładnego opracowania o rodach śląskich, przedstawiając dzieje tego rodu, pomyłkowo włączył do niego Aleksandra i jego żonę Mariannę z domu Koniecką. Okazuje się jednak, że Bielscy z Biléj używali innego niż Aleksander herbu – było na nim mianowicie przedstawienie ryby. Natomiast Aleksander – jak wykażę – posiadał herb z przedstawieniem lwa na murze miejskim (Prawdzic).

Był też bliżej nieznanym ród Bielskich, którego przedstawiciel Adam był wzmiankowany w latach 1615–1619 jako rzekomo wywodzący się z Bielska („von Bielitz”). Posiadał on herb Różyc².

Przedstawiany tutaj ród o nazwisku Bielski osiadł w Zabrze i Rudzie (obecnej Rudzie Śląskiej). Pierwszym jego przedstawicielem był wspomniany Aleksander, dworzanin biskupa wrocławskiego Karola Ferdynanda, syna króla Zygmunta III Wa-

¹ J. Pilnáček: *Rody starého Slezska*. T. 1. Připravil K. Müller. Wyd. 2. Brno 1991, s. 130–131.

² R. Sękowski: *Herbarz szlachty śląskiej*. T. 1. Katowice 2002, s. 190–191.

zy³. Zabrze, Biskupice, Zaborze i Ruda należały od średniowiecza do dóbr biskupów wrocławskich, które miały swój zarząd w Nysie i Ujeździe koło Strzelec (Opolskich). Dobra te jednak były na miejscu zarządzane przez różne rodziny szlacheckie (m.in. w XVII wieku przez tychże Bielskich). Aleksander Bielski nabył w 1640 roku te dobra po Gierałtowskich (z Gierałtovic k. Gliwic). Aleksander z Białej Bielski został właścicielem Zabrza i Rudy, gdyż był on mężem córki poprzedniego właściciela Piotra Konieckiego⁴ – Marianny⁵. Był on oficerem w armii cesarskiej podczas wojny trzydziestoletniej, a jego kariera wojskowa pozwoliła mu uzyskać wymienione posiadłości na Górnym Śląsku. Natomiast Chudów otrzymał w 1638 roku Jan Skal, który był mężem drugiej córki Piotra Konieckiego – Jadwigi⁶.

Bielscy używali herbu Prawdzic. Wiadomo o tym z pieczęci zachowanych w Archiwum Państwowym w Katowicach⁷. W zbiorze dokumentów byłego Archiwum Miejskiego miasta Bytomia znajduje się kilka dokumentów napisanych przez Aleksandra i Mariannę Bielskich. Niektóre z nich mają zachowane pieczęcie lakowe, na których można dostrzec herb tej rodziny. Herb i napis w otoku są wyraźnie widoczne: mur miejski i wznoszący się nad nim zwrócony w lewo lew, a w otoku napis: „ALEXANDER DE BIALA BIELSKI” (Aleksander z Białej Bielski).

Identyfikacja herbu Bielskich jako Prawdzic pozwala na powiązanie rodu Bielskich z Zabrze z Bielskimi wywodzącymi się z południowo-wschodniej Wielkopolski – z Białej koło Pajęczna, w dawnym województwie sieradzkim, a obecnym łódzkim, którzy posługiwali się właśnie tym herbem⁸. Jak wspomniałem, herb ten przedstawia lwa wyskakującego z muru miejskiego, natomiast w górnej części (ponad tarczą) umieszczano hełm i ponad nim w tzw. klejnocie znajdował się również podobny „połulew”. Mur miejski był koloru czerwonego, lew zaś złoty na niebieskim tle. Labry były czerwone, a hełm srebrny⁹. Pochodzenie nazwy herbu łączy się z przybyciem do Polski niemieckiego rycerza z nad Renu i jego ożenkiem z córką rycerza o przydomku „Prawda”. Natomiast z wizerunkiem wiąże się piękna legenda. Głosi ona, że

³ Karol Ferdynand Waza był biskupem wrocławskim w latach 1625–1655 i jednocześnie płockim w latach 1640–1655 oraz (od 1651 roku) księciem opolsko-raciborskim – W. Czapliński: *Karol Ferdynand Waza*. [W:] *Polski słownik biograficzny*. T. 12. Wrocław–Warszawa–Kraków 1966–1967, s. 85–87; Archiwum Państwowe w Katowicach (dalej: AP Katowice), zespół 12/650 Zbiór dokumentów byłego Archiwum Miejskiego miasta Bytomia (dalej: Zbiór dok. AM Byt), sygn. 3149.

⁴ Już w 1624 r. Piotr Koniecki udzielił pożyczki wysokości 56 000 złp braciom Cigan ze Słupska i przejął w zastaw mniejsze państwo stanowe Frysztat (Frištát) wraz z okolicznymi wsiami na terenie księstwa cieszyńskiego (zob. J. Pilnaček: *Rody starého...*, T. 1, s. 303). Zabrze, Chudów i Rudę posiadał on w latach 1630–1638. Nie miał szlacheckiego pochodzenia, wywodził się z Gdańska. Konieccy byli pochodzenia niemieckiego i pierwotnie nosili nazwisko Enden. Potem po nobilitacji używali go jako predykat: von Enden. Podobnie jak w przypadku wielu innych mieszczan, tak też Piotr Koniecki postarał się o nobilitację, co było konieczne do nabycia dóbr ziemskich. Nie wiadomo jednak, kiedy i od kogo ją uzyskał.

⁵ AP Katowice, Zbiór dok. AM Byt, sygn. 3109.

⁶ J. Knossalla: *Geschichte der Stadt Hindenburg O/S*. Katowice 1929, s. 153.

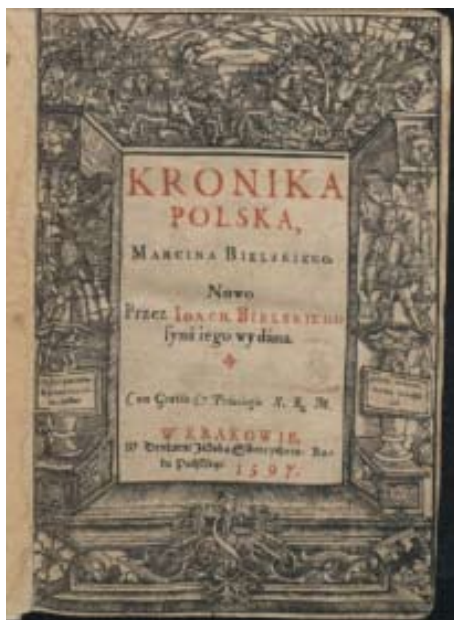
⁷ Treść zachowanych dokumentów dotyczących Bielskich została przedstawiona w: J. Horwat, Z. Jedynek, Z. Kiereś: *Materiały do dziejów szlachty górnośląskiej od początku XVI do połowy XVIII wieku w Zbiorze dokumentów Archiwum Miejskiego w Bytomiu*. Bytom 2008, s. 31–33.

⁸ H. Barycz: *Bielski Joachim*. [W:] *Polski słownik biograficzny*. T. 2. Kraków 1936, s. 61–64; I. Chrzanowski: *Bielski Marcin*. [W:] *Polski słownik biograficzny...*, T. 2, s. 64–66.

⁹ J. Szymański: *Herbarz średniowiecznego rycerstwa polskiego*. Warszawa 1991, s. 235–236.

w pierwszych wiekach chrześcijaństwa lew wyżywił na pustyni młodzieńca, który wyjął mu wbity w łapę kolec. Potem młodzieniec ten był jako chrześcijanin skazany na śmierć w Koloseum w Rzymie. Okazało się jednak, że mający go pożreć lew, był tym samym schwytanym przez Rzymian na Saharze, którego wcześniej wyleczył ten młodzieniec. Lew zamiast pożreć ofiarę, łasił się i położył obok swego wybawcy. Wówczas młodzieńcowi temu darowano życie, a na pamiątkę jego cudownego ocalenia ród posługiwał się herbem nawiązującym do murów miejskich Rzymu i wznoszącego się nad nimi lwa.

Bartosz Paprocki¹⁰, a także powołujący się na niego Josef Pilnáček pomylili się, podając jakoby Bielscy z Białej (tej w województwie sieradzkim) byli herbu Rawicz (przedstawiającego pannę siedzącą na niedźwiedziu)¹¹. Jednak co do herbu przedstawianej tu linii Bielskich nie ma wątpliwości, bo sami Marcin i Joachim Bielscy napisali w *Kronice polskiej*, że ich ród był herbu Prawdzic¹².

II. 1. Karta tytułowa *Kroniki polskiej* Marcina i Joachima Bielskich (źródło: <https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/doccontent?id=230623>)

Kronikę tę zaczął pisać Marcin Bielski, a dokończył jego syn Joachim. Została ona wydana w Krakowie w 1597 roku. Była to jedna z pierwszych kronik naszego państwa napisana w języku polskim, bo wszystkie wcześniejsze aż do I połowy XVI wieku (Galla Anonima, Wincentego Kadłubka, Janka z Czarnkowa, Jana Długosza, Macieja z Miechowa i Marcina Kromera) pisano po łacinie. Dopiero od połowy XVI wieku zaczęły pojawiać się kroniki napisane po polsku¹³. Niestety poza niewątpliwym pokrewieństwem Aleksandra wynikającym z używanego predykatu „z Białej” i opisanego herbu nie można na podstawie danych źródłowych połączyć Aleksandra z innymi krewnymi kronikarzy mieszkającymi w Rzeczypospolitej.

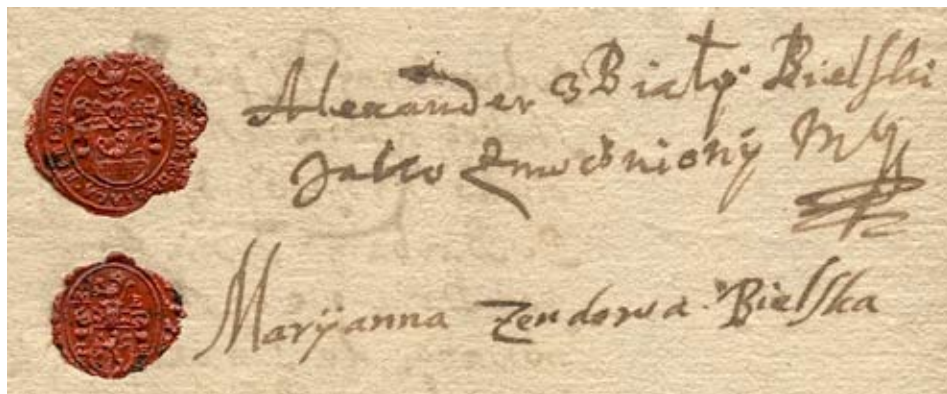
Aleksander Bielski do swojej śmierci w 1654 roku posiadał dwór w Zabrzdu. Ponieważ nie był to majątek własny tej rodziny, a tylko zarządzany w imieniu bi-

¹⁰ B. Paprocki: *Herby rycerstwa polskiego*. Kraków 1584, s. 549.

¹¹ J. Pilnáček: *Rody starého...*, T. 1, s. 131.

¹² M. Bielski: *Kronika polska*. Wyd. J. Bielski. Kraków 1597, s. 178: „Ten herb nasz Prawdzic przyniesion tu z niemieckich krain i przyniósł go ślachcic aż od Renu, który pojawszy w Polsce dziedziczkę bogatą z domu Prawdziców, którzy koło owo co na stół stawiają za herb nosili, nowe *proclama* [zawołanie] herbu swego otrzymał i tu osiadł”. Chodzi o to, że lew wychylający się z muru miejskiego przedstawiony na wizerunku herbu trzyma w łapie wyobrażenie koła, co zostało dodane w Polsce.

¹³ M. Strykowski: *Kronika polska, litewska, żmódzka i wszytkiej Rusi. Wydanie nowe będące dokładnem powtórzeniem wydania pierwotnego królewieckiego z roku 1582*. T. I. Warszawa 1846. Wprawdzie już w 1549 r. Stanisław Chwalczewski napisał *Kronikę polską*, ale została ona wydana drukiem dopiero w 1829 r. Patrz: *Zbiór pisarzy polskich*. Cz. 3. T. 9. Warszawa 1829.

II. 2. Pieczęcie lakowe i podpisy na piśmie z 8 czerwca 1652 roku, u góry widoczny herb Bielskich Prawdzic – głowa lwa wychylająca się z muru obronnego, u dołu Lew, herb Konięckich z Endowa (źródło: Archiwum Państwowe w Katowicach, zespół nr 12/650 Zbiór dokumentów byłego Archiwum Miejskiego miasta Bytomia, sygn. 3109, fot. Katarzyna Kwaśniewicz)

skupów wrocławskich, to wdowa po Aleksandrze Marianna z domu Konięcka zamieszkała w dworze w Rudzie (Śląskiej). Mieszkała tam do śmierci w 1665 roku. Oprócz Rudy i Zabrza do Marianny Bielskiej i od 1661 roku do jej syna Mikołaja należały także Szombierki¹⁴.

Bielscy mieli duży problem związany ze staraniami o zwrot pieniędzy pożyczonych przez Sebastiana Trzcńskiego, właściciela Bytkowa. W 1629 roku pożyczył on kwotę 10 000 złp na założenie solarni w swoich dobrach od Piotra Konięckiego, ojca Marianny¹⁵. Trzcński służył wraz z Konięckim w armii cesarskiej. Piotr Konięcki zmarł w 1638 roku. Pieniądze te częściowo wykorzystał Trzcński na podróż do Ratyzbony, Pragi i Wiednia, aby uzyskać zezwolenie od cesarza na założenie solarni. Natomiast dużą część tych pieniędzy roztrwonila żona Trzcńskiego Barbara, urządzając pod nieobecność męża ciągle zabawy i pijatyki. Spór o zwrot tego długu między Marianną Bielską a Barbarą Trzcńską był rozpatrywany przez sąd ziemski bytomski jeszcze w 1659 roku¹⁶, ale nie wiadomo, czy cokolwiek z tego długu zostało zwrócone.

Warto wspomnieć, że znana jest treść testamentu Marianny Bielskiej z 1665 roku. Ponieważ Ruda podlegała zarządowi dóbr biskupów wrocław-

II. 3. Pieczęć lakowa na piśmie z 8 czerwca 1652 roku, herb Bielskich Prawdzic – głowa lwa wychylająca się z muru obronnego (źródło: Archiwum Państwowe w Katowicach, zespół nr 12/650 Zbiór dokumentów byłego Archiwum Miejskiego miasta Bytomia, sygn. 3109, fot. Katarzyna Kwaśniewicz)

¹⁴ AP Katowice, Zbiór dok. AM Byt, sygn. 3613. Szombierki to obecnie dzielnica Bytomia.

¹⁵ AP Katowice, Zbiór dok. AM Byt, sygn. 3149. Bytków to obecnie dzielnica Siemianowic Śląskich.

¹⁶ AP Katowice, Zbiór dok. AM Byt, sygn. 3513.

skich w Nysie, to testament ten został wpisany do Nyskiej Księgi Ziemskiej (Neisser Lagerbuch), która była przechowywana w Archiwum Państwowym we Wrocławiu. Wprawdzie sama księga nie dotrwała do dzisiaj, ale opis dworu i jego wyposażenia jest znany dzięki publikacji Paula Franzkego¹⁷. Dwór ten był bardzo skromny. Spośród spisanych przedmiotów warto wymienić: strój polski Marianny Bielskiej, dokument pergaminowy z 4 lipca 1614 roku wystawiony dla Konieckich w Zarach (na Łuzycach), które należały do panów pszczyńskich – Promnitzów¹⁸, jakiś bliżej nieokreślony dokument króla Zygmunta III, a także poświadczenie przez Zygmunta Porębskiego, właściciela Heczmarowic koło Kęt, zapisu z około 1660 roku dla teź Marianny kwoty 8000 złp¹⁹, które widocznie od niej pożyczyl.

Rudę wraz z tym dworem i bliżej nieokreślone posiadłości przejął prawdopodobnie wzmiankowany w 1661 roku syn Aleksandra i Marianny Bielskich – Mikołaj²⁰. Mikołaj mógł urodzić się około 1640 roku i osiągnąć około 1660 roku pełnoletność. Być może był tym dzieckiem, o którym istnieje wzmianka w niedatowanym liście Aleksandra Bielskiego do burmistrza bytomskiego Jakuba Koskiusa (Kózki), przypuszczalnie z 1642 lub 1643 roku, kiedy podczas wojny trzydziestoletniej wojska szwedzkie szły od strony Wrocławia w kierunku Bytomia. Aleksander Bielski skarżył się wówczas, że jego żona Marianna nie może uciekać do położonych nad Przemszą stanowiącą granicę z Polską Kopciowic²¹, gdzie byłaby bardziej bezpieczna, ponieważ jest w zaawansowanej ciąży i łąda dzień spodziewa się dziecka²².

Ruiny dworu w Rudzie przetrwały do dzisiaj. Są one położone na wzgórzu około 1 km na południowy-zachód od stacji kolejowej w Rudzie Śląskiej. Także w rodowej Białej koło Pajęczna przetrwały ruiny dworu kronikarzy Marcina i Joachima Bielskich z XVI wieku. Stamtąd zapewne Aleksander Bielski wstąpił do wojska biorącego udział w wojnie trzydziestoletniej po stronie cesarskiej i otrzymał tytuł honorowy kamerdynera Karola Ferdynanda Wazy, biskupa wrocławskiego, a potem w nagrodę nabył należące do dóbr biskupich Zabrze i Rudę.

Rodem Bielskich jako właścicieli Zabrza zainteresował się już ksiądz Józef Knosała, autor bardzo dokładnej, opartej na źródłach, monografii historycznej tego miasta i przypuszczał słusznie, że Aleksander Bielski pochodził z tego samego rodu co Marcin i Joachim Bielscy²³. Dzięki przedstawionemu tu ustaleniu, że tenże Aleksander używał herbu Prawdzic, nie ma już co do tego wątpliwości.

¹⁷ P. Franzke: *Ein oberschlesischer Rittersitz zur Zeit des 30jährigen Krieges*. „Aus dem Beuthener Lande” Jg. 2, Nr. 43, 1925, s. 173–174.

¹⁸ Dokument ten określono jako nobilitację, ale był to zapewne indygenat, bo panujący wówczas w księstwie pszczyńskim Promnitzowie mogli tylko przyjąć w swojej ziemi przybyłego szlachcica pochodzącego z innego terenu, a nobilitację mógł nadać król polski, czeski lub cesarz. Żary to obecnie miasto powiatowe w województwie lubuskim.

¹⁹ P. Franzke: *Ein oberschlesischer Rittersitz...*, s. 174. Widocznie pieniądze te mu wówczas pożyczyla.

²⁰ AP Katowice, Zbiór dok. AM Byt, sygn. 3613.

²¹ Kopciowice Marianna odziedziczyła po ojcu Piotrze Konieckim zmarłym w 1638 r.

²² AP Katowice, Zbiór dok. AM Byt, sygn. 4758. Wojska szwedzkie w październiku 1643 r. rzeczywiście zajęły Bytom i dokonały rabunku miasta i okolic. F. Gramer: *Chronik der Stadt Beuthen in Oberschlesien*. Beuthen O/S 1863, s. 141–142; F. Gramer: *Kronika miasta Bytomia na Górnym Śląsku*. Opracował i do druku przygotował J. Drabina. Przekład A. Niemczura. Bytom 2014, s. 136.

²³ J. Knossalla: *Geschichte der Stadt Hindenburg O/S...*, s. 153; J. Knosała: *Historia miasta Zabrza*. Wstęp, oprac., przekład B. Szczech. Zabrze 2016, s. 161.

Wykaz cytowanych źródeł i literatury

Źródła rękopiśmienne

Archiwum Państwowe w Katowicach:

zespół nr 12/650 Zbiór dokumentów byłego Archiwum Miejskiego miasta Bytomia.

Źródła drukowane

Bielski Marcin: *Kronika polska*. Wyd. Joachim Bielski. Kraków 1597.

Paprocki Bartosz: *Herby rycerstwa polskiego*. Kraków 1584.

Literatura

Barycz Henryk: *Bielski Joachim*. [W:] *Polski słownik biograficzny*. T. 2. Kraków 1936, s. 61–64.

Chrzanowski Ignacy: *Bielski Marcin*. [W:] *Polski słownik biograficzny*. T. 2. Kraków 1936, s. 64–66.

Czapliński Władysław: *Karol Ferdynand Waza*. [W:] *Polski słownik biograficzny*. T. 12. Wrocław–Warszawa–Kraków 1966–1967, s. 85–87.

Franzke Paul: *Ein oberschlesischer Rittersitz zur Zeit des 30jährigen Krieges*. „Aus dem Beuthener Lande” Jg. 2, Nr. 43, 1925, s. 173–174.

Gramer Franz: *Chronik der Stadt Beuthen in Oberschlesien*. Beuthen O/S 1863.

Gramer Franz: *Kronika miasta Bytomia na Górnym Śląsku*. Opracował i do druku przygotował Jan Drabina. Przekład Antoni Niemczura. Bytom 2014.

Horwat Jerzy, Jedynek Zdzisław, Kiereś Zbigniew: *Materiały do dziejów szlachty górnośląskiej od początku XVI do połowy XVIII wieku w Zbiorze dokumentów Archiwum Miejskiego w Bytomiu*. Bytom 2008.

Knossalla Josef: *Geschichte der Stadt Hindenburg O/S*. Katowice 1929.

Knosała Józef: *Historia miasta Zabrze*. Wstęp, opracowanie, przekład Bernard Szczech. Zabrze 2016.

Pilnáček Josef: *Rody starého Slezska*. T. 1. Připravil Karel Müller. Brno 1991.

Sękowski Roman: *Herbarz szlachty śląskiej*. T. 1. Katowice 2002, s. 190–191.

Strykowski Maciej: *Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi. Wydanie nowe będące dokładnem powtórzeniem wydania pierwotnego królewieckiego z roku 1582*. T. I. Warszawa 1846.

Zbiór pisarzy polskich. Cz. 3. T. 9. Warszawa 1829.